

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

42. Amplificatio Virtutum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

conculcata sunt, vbi crudelis isthæc, & inhumana mancipiorum domina, tanquam sæuus tyrannus, aut barbara quædam immanis, aut meretricis publica, & sumptuosa omnia dedecorat, conficit, & sexcentis obijcit periculis, ac pœnis eos, qui illi seruire in animum induxerunt. Cumque sit terribilis, acerba, crudelis, sæua, vtili barbarico, quæ potius ferino, & quàm lupus, ac leo terriore; mansueta tamen, & expetenda, & melle dulcior suis captiuis esse videtur: cum etiam gladios, & arma quotidie contra eos cudad, ac barathra effodiat, ad præcipitia ducat, & scopulos, infinita supplicij recia texat, beatos tamen præstare censetur, tum ipsis captis, tum ijs, qui in eisdem laqueos se induunt, atque, vt in cloaca, & cœno suscum voluprate, & delicijs voluitur, aut, vt scabiei in stercore continenter versantur; ita etiam auaritia capti istis animantibus sunt inferiores.

Eadem latinitate donata.

Qui ad dimensum diem super thoros accumbunt, cœnas cum prandijs copulant, ventrem distumpunt, sensus deprauant, immodico ciborum onere nauigium demergunt, sentinam inexhaustam, & exundantem reddunt, & tanquam in corporis naufragio nauem vndis obruunt, pedicas, manicas, & linguæ vincula nectunt, totumque corpus suum vincunt vinculo ebrietatis, & luxus, grauiore quàm ferrea catena, ac nec syncerum, & purum capiunt somnum, neque ab horribilibus infomnijijs liberi sunt, satentibusque miseres, voluntarium quendam demonem in animum inducunt, cuius spectantium famulorum expositi, imò etiam luctui, & lachrymis meliorum inter eos; neminem nouerunt eorum, qui adfunt, neque dicere quid, neque audire possunt, sed inter gestantium manus, à toris, ad lectulum feruntur.

*Ebrietas
demon voluntarius.*

Amplificatio gula, & ebrietatis per congeriem.

D. Chrystostomus tract. quòd nemo lædicit nisi à seipso pag. 180.

CAPVT XLII.

ΟΙ παρὲς διαμετρήσμενοι τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν εἰσάδων κατακείμενοι, καὶ διὰ τὰ δεῖπνα τῆς ἀρίστου συνάπτοντες, καὶ τὰ γαστέρα διρρήγνυντες, καὶ τὰς ἀσπίδας φέροντες, καὶ τὰ ὑπερόγκω τῶν ἐισομάτων φορτῆς τὸ πλεονεχθιστὸν ἔχοντες, καὶ ὑπερβαρῆν ποιῶντες τὴν ναῦν, καὶ χαθάρως ἐν ναυαγίᾳ τῶν τῶ σῶματι κατακλίζοντες αὐτὴν, καὶ πέλαι, καὶ χειροπέδας, καὶ γλωσσάπιδας ἐρηνοῦντες, καὶ ἀπαν αὐτῶν καταδυσμῶντες τὸ σῶμα, ἀλύσεως σιληρῶς χαλεπωτέρω δεσμῶ τῶν τῶ μέδης, καὶ τῶ ζυφῆς, καὶ μήτε ὄνειράτων ἀπηλαγμένοι φοβερῶν, τῶ τε μαρμαρέων ὄντες ἀβλιώτεροι, καὶ ἀυδαίρετόν πενα δαίμονα ἐπιτάγοντες τῆ ψυχῆ, καὶ γέλιος προκείμενοι τῶν θεῶν τῶ οἰκετῶν, μάλλον δὲ καὶ βαγωδία, καὶ δεικρῶν ὑποδοεῖς τῆς ἐπιεικῆς τοῖς αὐτῶν, καὶ μηδένα εἰδότες τῶν παρόντων, μήτε εἰπεῖν καὶ ἀκούσαι διωδόμενοι, ἀλλὰ φεράδων ἀπὸ τῶν εἰσάδων ἐπὶ τὴν κλίβαν ἀγόμενοι.

Amplificatio virtutum.

CAPVT XLII.

Amplificatio virtutum & rerum laudatarum conformari poterit ad hæc exempla Cicero-

ronis. Domuisti gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas, omni copiarum genere abundantes, sed tamen ea vicisti, quæ & naturam, & conditionem vt vinc

Laus Clementia pro Marcello.

ci possent habebant. Nulla est enim tanta vis, tantaque copia, quæ non ferro ac viribus debilitari frangi que possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem, non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem: hæc qui faciat, non ego cum summis viris comparo, sed simillimum Deo iudico.

O vitæ Philosophia dux! ô virtutis iudicatrix, expultrixque vitiorum! quid non modo nos, sed omnium vitæ humanae sine te esse potuisset: tu vrbes pepenisti; tu dissipatos homines in societatem vitæ conuocasti: tu eos inter se primo domicilij, deinde coniugij, tum litterarum, & vocum communionem iunxisti: tu inuentrix legum, tu magistra morum & disciplinæ fuisti. Ad te confugimus, à te opem petimus: tibi nos totos tradimus. Est

Laus Philosophia s. Tu, culana.

ff a autem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

autem vnus dies bene, & ex præceptis tuis adus peccanti immortalitati anteponebatur: Cuius igitur potius opibus vtamur, quam tuis? quæ & vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti.

Virtus Imaginaria.

Ego sic existimo, in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur scientior vnquam aut fuit, aut esse debuit? qui è ludo atque pueritiæ disciplina, bello maximo atque acerrimis hostibus ad patris exercitum, atque in militia disciplinam profectus est, qui extrema pueritiæ miles fuit summi imperatoris, in eunte adolescentia maximi ipse exercitus imperator: qui sapius cum hoste conflixit, quam quisquam cum inimico concertauit, plura bella gessit, quam ceteri legerunt; plures prouincas confecit, quam alij concupuerunt, cuius adolescentiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperijs; non offensionibus belli, sed victorijs; non stitendijs, sed triumphis est traducta.

Item. Non enim illæ sunt solæ virtutes imperatoriæ, quæ vulgo existimantur, labor in negotio, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in prouidendo, quæ tanta suat in hoc vno, quantæ in omnibus reliquis imperatoribus, quos aut vidimus, aut audiuimus, non fuerunt.

De Diminutione.

CAPVT XLIII.

VERùm cum multa de amplificationibus apud Rhetores passim occurrant, mirum est, eor de diminutione per multi nihil attingant, siue quod ab eloquentia hanc rerum extenuationem alienam esse putent, siue quod nullam esse artem diminutionis existiment.

Ego verò sic arbitror, & istam quam vocant *μειωσις* prudentissimæ partem esse eloquentiæ, & eius artificium minimè negligendum. Occurrunt autem sæpe tempora minuendi, quorum imprimis haberi oportet rationem.

Et illud quidem frequentissimum est, cum ab aduersario contra rem nostram est aliquid copiosius exaggeratum, quod infringi,

atque comminui multis modis solet: vel enim dicemus calentem adhuc Rhetorum studijs hominem videri circulatoribus, qui mansuetas circumducunt belluas, cum verò, & scriptis programmatiss, & crebro tympanorum sonitu ad videndam eximia magnitudinis belluam omnes inuitariat, degenerem feram, &, vt aiunt, murem pro leone ostentant. Sic illum diu verboso ambitu perstrepuisse, vt rem paruum extolleret, sed omnia in eius contemptum refundi, non fieri verbis elephantos ex culicibus, manere semper eadem rerum pretia, siue quis attollat, siue derahat. Aduersarium intemperanter abusum auribus grauissimorum hominum, quibus id persuaderi posse existimauit, quod vix muliercularum, aut puerorum crudelitari insinuaret.

Deinde, quæ si afferri possit comparatio, in qua ea ipsa, quæ ad rem attollendam magnificentissimis verbis prædicauit, per antisagogem rei vilissimæ, vel haud ita laudatæ tribuamus, & risum inde excitare possimus auditorum, quod sæpe fit, perit tota illa, quæ ab aduersarijs est conformata magnitudinis species, & in fumos euanescit. Vt si quis formam aliquam pulcherrimi corporis exquisitis orationis pigmentis ornari, nos deinde irridendo eadem de olla dici posse demonstremus, vel si operosissimum Regis alicuius Mausoleum amplissimis verbis extulerit, nos multam nobilius sepultam ostendamus, quod ingeniosissime fecit Martialis, vbi agit de vipera in succino sepulta, l. 4. ep. 48.

*Plentibus Heliadum crustis dum vipera serpis,
Fluxit in obstantem succina gemma feram:
Qua dum miratur pinguis se rore teneri,
Concreto riguit vincita repente gelis.
Nec tibi vegali placeas Cleopatra sepulchros,
Vipera si tumulo nobiliore iacet.*

Sic & Cupidinem Deorum potentissimum cum aliquis verbosissima oratione laudasset, bellissimè retorquens aduersarius, cum vespa contulit: *Alas habet, & vespa: telum habet, & vespa, & cætera, quæ in eodem argumento dici possunt.*

Vel si quæ ab aduersario dicta sunt, omnes veritatis habent numeros, non rectè, aut secure confutari possunt; tunc, aut dicendi modus erit perstringendus, aut otiosa oratio vellianda,